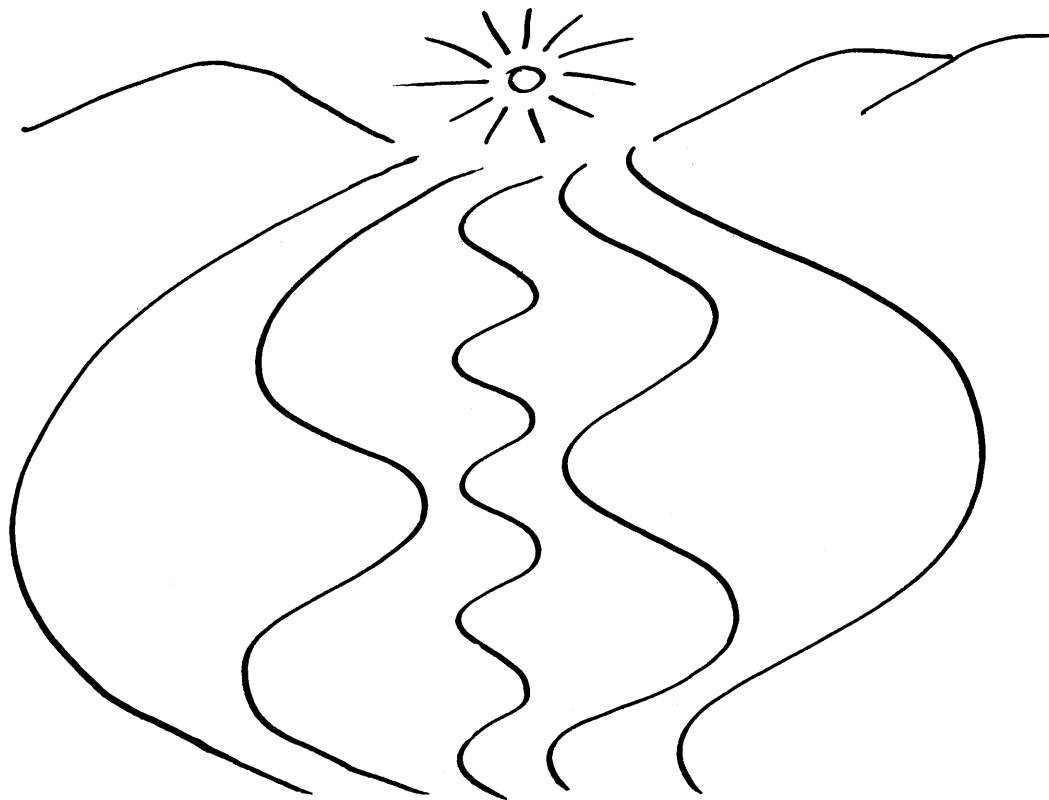
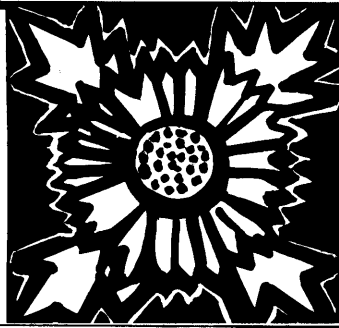

il CHARDUN

REVISTA RUMANTSCHA

Redacziun: IL CHARDUN, 7524 Zuoz
Jacques Guidon, Romedi Arquint,
Dumeng Secchi
Administraziun: Ernesta Mayer, 7549 Ardez
tel. 084 9 22 07
Schec postal: IL CHARDUN 70-8888
Cumparsa: üna vouta al mais
Predsch: fr.25.- l'an, singuls numers fr.3.-
Annada 8: nr. 6 marz 1979

LA STRIA

"La Stria" - rapreschantaziun 1979

Sco annunzchà aint il "Chardun" ed aint il "Fögl ladin" es gnü giovà a Stampa il toc teater "La Stria" da Giovanni Andrea Maurizio. I's tratta da la tschinchavla inscenaziun daspö la publicaziun da quista tragicomedia dals 1875.

L'inscenaziun

Ella para d'esser bainquant differenta da quellas da plü bod, e quai in divers regards. Scha las rapreschantaziuns dals ons 1930 e 1952 düraivan amo var set uras, schi es il temp da giovar uossa gnü redot sün pac daplü co trais uras. Eir quai es amo bler, mo baininplet - i's tratta quia da trais uras da teater popular d'ota qualità chi lascha invlidar temp e sopchas düras.

Un palc special, construi aposta, pussibiltescha da giovar in ün lö e da müdar intant la scenaria in ün oter. Per part ils actors portan aint svesa lur requisits, e minchatant vain la scenaria müdada be svelto davant ils ögls dal public per lura subit giovar inavant. Quai garantischa üna cuntinuità fluida da l'acziun, sainza grondas interrupziuns e posas.

Gian Gianotti lavura cun ün minimum da culissas, per la paja tant daplü cun effets da glüm - eir quai disferenzchescha quist'inscenaziun da quellas da plü bod.

I's po sgüra dir ch'ün toc teater convenziunal, cuntschaint, cun üna tscherta tradiziun, es gnü inscenà in ün möd brichafat convenziunal e ch'el ha profità considerabelmaing da quist gener d'inscenaziun.

L'acziun

Dürant il temp da la refuormaziun in Bergiaglia as fan valair noschas influenzas da tuots genres (servezzan da mercenari in pajais esters, la corrupziun e la pussibilità da "cumprar" las elecziuns per caricass publicas, ils problem da la "dretta" e

la "fosa" cretta, la superstiziun inragischada fermamaing aint il pövel, la cretta chi'd existan forzas ed essers surnatürals, l'intoleranza e las inquisiziuns e process da strias).

Tumee Stampa, üna giuven catolic bergiagliot, tuorna dal servezzan da mercenari. El s'ha inamurà in Anin, matta refuormada our da famiglia simpla, orfna dal fittadin da seis bap.

And'Ursina però, üna tanta da Tumee chi vezzess jent sch'el as maridess cun la giunfra Menga magari bainstanta, metta ad ir üna grond'intriga: Tumee nu tgnarà dal sgür brich cun Anin sch'el vain asavair cha quella es üna stria. Perquai instruischa ella a Menga co ch'ella ha dad ir illa stalla da Stasia e da rantar duos vadels in ün'unica chadaina, ch'ella nu dess neir invlidar da metter nan ün toc sdratsch da la büschmainta d'Anin e ch'ella dess evitar da svagliar il minder suspet. Menga ha bainschi temma, mo las remarchas pointadas dad and'Ursina tilla persvadan finalmaing.

L'intriga grataja, Anin vain missa in praschun. Per evitar ulteriuras torturas fa ella ün fos confess e vain cundannada a la mort. Grazcha a la buntà dal ravarenda Bartolomeo Maturò grataja quai a Tumee travesti da spiritual dad ir pro Anin in praschun. El tilla cufforta, e travestida eir ella da ravarenda va ella illa sala dal güdisch. Udind là ch'ella es grazchada as tradisch'la e vain lura asavair cha Menga haja confessà l'intriga dal striögn illa stalla da Stasia.

Ils actuors

Fich sorprendenta es la prestaziun dals actuors (in tuot passa 70) chi Giovan in möd fich natüral e cun gust visibel e chi per part fan invlidar chi's tratta quia da teater popular giovà da laics.

I nun es pussibel dad entrar in detagls; perquai lessa manzunar be ün pèr persunas. Qua es per exaimpel l'and'Ursina chi ha persvas cumplettamaing in tuot sia malignità e seis far da puclarina.

Eir Anin vain datta bain, confuorm a la taimpra d'üna matta ün pa tmücha, artgnüda e modesta chi's spetta davo

la lectüra dal cudesch. OTRAS mattas intant nu persvadan dal tuot. Il giovar natüral d'ün ser Radolf lascha suppuoner cha caricis publicas nu sun alch incuntschaint per el. Neir l'importanza d'üna buna occupaziun da rollas marginalas nu dascha gnir valütada massa pac. Tanter oter han güsta las scenas da preir Durigh cun sia fantschella Assunta survgni üna taimpra tuot speciala tras ils actuors fich adattats.

Planisond ed elavurond quist'inscenaziun es gnüda prastada üna lavur d'organisaziun considerabla. Grazcha a quella esa stat pussibel da spordscher al public teater popular in sia fuorma la plü simpatica e natürala, ün teater popular chi cumprouva seis dret d'existenza eir in noss dis.

Ines Gartmann

fotografias: N. Ruinelli

Menga ed Anin

P.P. Vergerio, Guido Zonca ed oters
davant la baselgia da San Gadenz

"La stria"

A's dumanda cò e lo: vela que la paina da sacrificher üna dumengia zievamezdi per quist u l'oter. La dumanda es minchataunt propi giustificheda. Ebain, quista vouta nu's trattaiva que d'ün sacrificzi, perche il nom dal redschissur Gian Gianotti es chapara per qualited. La decisiun dad ir fin giò Stampa nun es dimena steda difficila. Ed in quaunt a la paina ... Vzaronsa!

Quista rapreschantaziun da "l'epos naziunel" da noss chantunais Bergiagliots es steda ün giodynamaint. (Eau am sun consciaint cha epos - in sen spüramaing litterar es qualchos' oter.)

Daspö ch'EAU presum cha'l cuntgnieu dal töch saregia cuntschaint al stimo lectur, rennuzchi da'l resümer cò.

Var 70 persunas s'haun missas a dispuziun per realiser quist teater chi'd es sto "üna instituziun morela" (Schiller) a sia naschentscha e chi'd es auncha adüna ün muossavia ed ün' admoniziun (e na be als Bergiagliots) da mantegner l'identited da la stirpa. 70 persunas! Que sun pera intuorn da 7% da la populaziun da la val! A's vain in tentaziun da suppuoner cha que pudess esser üna manifestaziun da resistenza. Da l'otra vart as so cha la spopolaziun da la Bergiaglia es vaira granda.

Il gö tradiziunel vaiva düro uschigliö incirca 7 uras - cun sieu grand müdamaint da scenas e scenaria. La concentraziun da quista rapreschantaziun da 3 uras ho pussibilto a l'aspectatur da seguir sainza interlasch l'aziun. Be uschè es que sto pussibel da creer ün' atmosfera stabla ed ün ambiaint compact.

Que es sto üna surpraisa: excellent teater populer chi ho registro ed alura paleso l'orma d'ün pövel modest, sainza vanited da vulair esser dapü cu que ch'el es.

Il töch es scrit in üna lingua s-chetta e'ls dits, las formulaziuns burlescas e las pointas varo l'autur clettas sü da cò e da lo, discurrind cun sia glied. A manifesteschan üna sauna, ümila sabgentscha.

Il redschissur ho mastrio la greiva incumbenza da sensibiliser ils actuors ed uschè dad actualiser il gö. Ils actuors haun agieu in möd zuond natürel, sainza il minder artefizi. A's ho gieu il sen-

timaint ch'els vivaivan il gö.

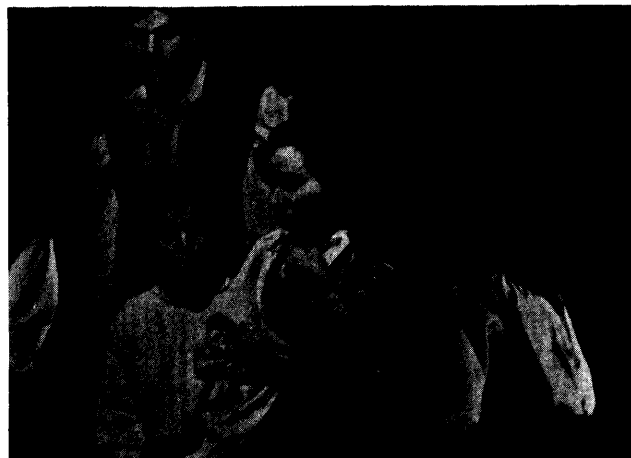
Redschia vuol dir: regner sur dal palc e sur da la scena. L'indschign dal redschissur ho invento üna fuorma da palc adatteda al muvimaint da la scena ed a la quantited dals actuors.

Ils stupends custüms, simpels, mo d'ün gust distinct, haun daletto l'ögl.

Bun teater populer, fich bun teater populer! Sperainsa ch'el accumulaischa eir ün miel da sia mischiun profuonda.

Jg

18-2-79

"La stüüda": Tume, Anin, Menga

45

Il "frat benedettin" a San Gadenz